

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

Бала тілін дамытудағы әдіс-тәсілдер

ЖАРИЯЛАНДЫ
20.12.2024СІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/173242/

Аубакирова Гульмира Егинбаевна

Лауазымы: тәрбиеші

Астана қаласы

Алматы ауданы

№38 «Шаттық» балабақшасы

Кіріспе: Бала тілінің дамуы – оның когнитивтік, әлеуметтік және эмоционалдық дамуының негізі болып табылады. Тіл баланың қоршаған орта мен қоғаммен қарым-қатынас жасау қабілетін арттырады. Сондықтан бала тілін дамытуда әртүрлі әдіс-тәсілдер қолданылады. Бұл әдіс-тәсілдер балалардың сөздік қорын, тілдік құрылымдарды меңгеруін, дұрыс сөйлеу дағдыларын қалыптастыруға бағытталған.

1. Ойын әдісі

Ойын әдісі – бала тілін дамытудың ең тиімді тәсілдерінің бірі болып табылады. Ойын арқылы бала жаңа сөздер мен ұғымдарды үйренеді, сөйлеу дағдыларын дамытады. Ойын кезінде бала эмоциялық және когнитивтік дағдыларын жетілдіреді. Сонымен қатар, ойында тіл арқылы бала өз ойын ашық білдіруге, достарымен немесе ата-анасымен қарым-қатынас жасауға үйренеді.

Мысалдар:

- Қиял-ғажайып ойындар:** Бала өз қиялындағы кейіпкерлермен сөйлесіп, олардың аттарын, іс-әрекеттерін атай отырып, сөздік қорын кеңейтеді.
- Жануарлар мен өсімдіктерді атау ойыны:** Бала жануарлардың, өсімдіктердің аттарын атап, олардың сипаттамасын беру арқылы сөздік қорын ұлғайтады.

2. Көрнекілік әдісі

Көрнекілік әдісі балаға тілдік ақпаратты көзбен көру арқылы меңгеруге мүмкіндік береді. Бұл әдіс баланың қабылдау қабілетін дамытады. Көрнекі құралдар (суреттер, картиналар, карточкалар, бейнемазмұн) арқылы бала жаңа сөздерді үйреніп, олардың мағынасын түсінеді.

Мысалдар:

- **Суретпен жұмыс:** Суреттерді талқылап, олардың не туралы екенін түсіндіру арқылы бала жаңа сөздерді үйренеді.
- **Карточкалар:** Оңай көрнекі карталар мен суреттер арқылы сөздерді жаттау, сөйлемдер құрастыру.

3. Әңгіме әдісі

Әңгіме әдісі бала тілін дамытудың негізгі тәсілдерінің бірі болып табылады. Бұл әдіс арқылы бала өз ойын, сезімдерін, пікірлерін білдіруге үйренеді. Әңгімелесу барысында бала тілдік құрылымдарды меңгереді, сөйлеу дағдыларын қалыптастырады. Сонымен қатар, әңгіме әдісі балаға тыңдау дағдысын да үйретеді.

Мысалдар:

- **Ата-ана немесе тәрбиешімен әңгімелесу:** Балаға күнделікті өмір туралы сұрақтар қойып, оған жауап беруге мүмкіндік беру.
- **Ертегі әңгімелеу:** Балаға ертегілерді айтып, оның мәнін талқылау, ертегідегі кейіпкерлер мен оқиғаларды талдау.

4. Дидактикалық ойындар мен тапсырмалар

Дидактикалық ойындар мен тапсырмалар арқылы бала тілін дамытуға болады. Бұл тапсырмалар баланың ойлау қабілетін дамытады, логикалық байланыстарды түсінуге көмектеседі және оның сөздік қорын байытады.

Мысалдар:

- **Сөздер мен суреттерді сәйкестендіру:** Балаларға сөздер мен суреттерді сәйкес етіп қоюды ұсыну.
- **Сөздерді дұрыс орналастыру:** Балаға сөздер беріліп, оларды сөйлемге дұрыс орналастыруды сұрау.

5. Кітап оқу әдісі

Кітап оқу бала тілінің дамуына ерекше әсер етеді. Кітап арқылы бала жаңа сөздер мен тіркестерді үйреніп, мәтіндерді дұрыс түсінуге үйренеді. Бұл әдіс сонымен қатар баланың ой-өрісін кеңейтіп, тыңдау және назар аудару дағдыларын арттырады.

Мысалдар:

- **Тақпақтар мен өлеңдер оқу:** Балаға өлеңдер мен тақпақтар оқып, олардың құрылымын және мағынасын түсіндіру.
- **Кітаптармен жұмыс:** Балаларға ертегілер мен әңгімелерді оқу, оларға сұрақтар қойып, оқығандарын талқылау.

6. Музыкалық және ырғақтық әдіс

Музыка мен ырғақ бала тілінің дамуына септігін тигізетін әдістердің бірі болып табылады. Әсіресе, балаларға арналған әндер мен өлеңдер балалардың сөздік қорын кеңейтеді, сөйлеу дағдыларын дамытуға көмектеседі.

Мысалдар:

- **Ән айту:** Балалармен бірге әндер айту арқылы олардың сөздік қорын дамыту.
- **Әндер мен өлеңдермен жаттығу:** Өлеңдер мен әндерді есте сақтауға арналған тапсырмалар беру.

7. Шығармашылық жұмыс

Баланың шығармашылық қабілеттерін дамыту тілдің дамуымен тікелей байланысты. Баланы түрлі шығармашылық тапсырмаларға тарту, оларды сөзбен білдіруге үйретеді. Бұл әдіс баланың ой-өрісін, тілін дамытуға көмектеседі.

Мысалдар:

- **Сурет салу:** Бала өз суреттері туралы айтып, оларды сипаттауға үйренеді.
- **Қолданбалы өнер:** Баланы әртүрлі қолөнермен айналысуға шақыру арқылы сөздік қорын молайту.

Қорытынды

Бала тілін дамытуда қолданылатын әдіс-тәсілдер өте көп. Әрбір әдіс баланың түрлі даму аспектілеріне әсер етеді. Ойын, әңгіме, көрнекі құралдар, кітап оқу және басқа да әдістер бала тілінің дамуына үлкен ықпал етеді. Ата-аналар мен тәрбиешілер баланың тілін дамыту үшін осы әдістерді жүйелі түрде қолдана отырып, баланың сөйлеу дағдыларын жақсарта алады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Еркебаева С. Ж., Жумабаева А. Е. Мектепке дейінгі жастағы балалардың коммуникативтік дағдысын қалыптастырудың маңыздылығы
2. Бақытгүл С., Метербаева К. М. Мектепке дейінгі ересек жастағы балалардың коммуникативтік дағдысын дамытуда ойын іс-әрекетінің маңызы

3. Байжунусова Г. К., Сатынская А. К. Мектеп жасына дейінгі балалардың көркем әдебиет арқылы тілдерін дамыту
4. Бектемісова А. Ө. Мектеп жасына дейінгі балалардың ауызша сөйлеу тілдерін дамыту

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.